

QENDRA E SHËRBIMEVE ARSIMORE

Matura Shtetërore 2021

MODEL TESTI

Lënda: Gjuhë shqipe dhe letërsi

Tiranë 2021

PJESA I – Gjuhë shqipe

Larguar

Shpesh mendojmë që punët tona, qofshin ato të mëdha apo të rutinës, duhet t'i mbeten kujtesës, përndryshe bota jonë do të bjerret dhe ne do ta humbasim vendin që na përket në univers. Por kjo nuk mund të jetë e vërtetë, se po të ishte kështu, pozicioni ynë do të ishte aq i përkohshëm, saqë botët tona do të ishin shembur gjithsesi.

Ndodh që një herë në vit të largohem për një ditë. Një natë përpara nisjes përgatitem që t'u shpëtoj të gjitha detyrimeve që më mbajnë lidhur. Informoj familjen dhe miqtë se nuk do të jem e disponueshme në njëzet e katër orët e ardhshme; pastaj fik telefonin. Zgjedh një stacion në radio që transmeton vetëm muzikë, mundësisht muzikë të mirë, të hershme. Rri të paktën një orë në vaskë me ujë të nxehtë, pastaj bëj gati rrobat për arratisjen time të së nesërme në mëngjes dhe, duke e ditur që asgjë nuk do të më shqetësojë, fle si e vdekur.

Në mëngjes ngrihem vetëm kur më del gjumi, sepse qëllimisht nuk e kam vënë alarmin e orës, pasi nuk dëshiroj t'i imponoj vetes kohën kur do të çohem. Vesh rroba të zakonshme, mbath këpucë të rehatshme dhe dal nga shtëpia pa ditur për ku nisem e në ç'vend do të shkoj.

Meqë jetoj në qytet, sillem rrotull nëpër rrugë, kundroj vitrinat e dyqaneve ose ndërtesat. Hyj dhe dal nga parqet publike, libraritë, hollet e qiellgërvishtësve dhe kinematë. Nuk më rrihet gjatë në një vend.

Përgjatë kësaj dite, përpiqem të harrohem. Nuk dua të kujtoj as emrin tim, vendin ku jetoj ose përgjegjësitë e tmerrshme që më rëndojnë mbi shpatulla. Urrej të takohem qoftë edhe me miqtë e mi më të afërt, sepse atëherë kujtohem se kush jam apo në ç'gjendje është jeta ime, të cilën dua ta harroj për një farë kohe.

Kushdo ka nevojë të largohet për një ditë. Një ditë gjatë së cilës ndan me vetëdije të shkuarën nga e tashmja. Punët, familja, angazhimet dhe miqtë një ditë mund të mbijetojnë pa ne dhe, nëse egoja jonë do të na lejonte të rrëfeheshim, ato mund të bënin gjithë jetën edhe pa ne.

Çdo njeri e meriton një ditë larg, një ditë kur ai nuk dëshiron të përballet me probleme, nuk kërkon ndonjë zgjidhje. Secili prej nesh ka nevojë t'u shmangët shqetësimeve, të cilave kurrë nuk kemi për t'iu shpëtuar.

Kemi nevojë të mos lodhim veten me pyetje të shumta pa ndonjë qëllim ose kemi nevojë për hapësira kohore, ulur në stolat e parkut, duke vëzhguar jetën misterioze të milingonave apo kurorat e pemëve.

Nëse tërhiqemi për pak kohë, ne nuk jemi të papërgjegjshëm, siç mund të mendojnë shumë prej jush apo disa të tjerë që na akuzojnë, sepse më së shumti po çlodhemi e pushojmë për të kryer e për të shlyer më mirë detyrat dhe detyrimet tona.

Kur kthehem në shtëpi, gjithmonë habitem kur shoh se disa nga pyetjet që doja t'u shmangesha, e kanë marrë një përgjigje, kurse disa ngatërresa që kisha shpresuar të fashiteshin, janë zgjidhur gjatë mungesës sime.

Një ditë larg është si t'i japësh jetë jetës. Mund të të zhdukë inatin, të të ndihë të marrësh veten, të të japë forcë dhe të të rinojë shpirtin.

Për pyetjet 1-4 qarkoni alternativën që ju mendoni si të saktë.

1. Cila nga alternativat e mëposhtme përbën temën qendrore të kësaj pjese? **1 pikë**

- A) Koha është thelbi i gjithçkaje.
- B) Një ditë larg është si t' i japësh energji vetes.
- C) Një vendim i vetëm ka shumë pasoja.
- D) Problemet mund të zgjidhen vetë.

2. Autorja i bën rrobat gati që një natë më parë. Në këtë mënyrë ajo: **1 pikë**

- A) do të ketë mundësi të përzgjedhë ngjyrat e veshjeve.
- B) do të ketë kohë të vishet sa më elegante që të mundet.
- C) nuk do të harrojë se çfarë dëshironte të vishte.
- D) nuk do t' i duhet të marrë vendime në mëngjes.

3. Cila nga alternativat e mëposhtme tregon se kjo pjesë është shkruar kryesisht në vetën e parë njëjës? **1 pikë**

- A) Çdo njeri e meriton një ditë larg.
- B) Kushdo ka nevojë të largohet për një ditë.
- C) Në mëngjes ngrihem vetëm kur më del gjumi.
- D) Nëse tërhiqemi për pak kohë, ne nuk jemi të papërgjegjshëm.

4. Cila fjali, e marrë nga kjo pjesë, përshkruan më mirë nevojën e autores për të qenë “një ditë larg”?
1 pikë

- A) ... do ta humbasim vendin që na përket në univers.
- B) ... dua ta harroj për njëfarë kohe.
- C) ... fle si e vdekur.
- D) ... miqtë një ditë mund të mbijetojnë pa ne.

5.

a) Cila është një nga arsyet që e nxit autoren të largohet për një ditë? **1 pikë**

b) A janë të gjithë njerëzit të të njëjtit mendim me autoren?
Zbuloni në tekst një ilustrim që nënvizon një qëndrim të kundërt me idenë e saj, duke dhënë edhe mënyrën se si e kundërshton autorja këtë mendim. **2 pikë**

6. Identifikoni dy nga masat që merr ajo për t'u ndierë "e harruar". **2 pikë**

7. Pse është kaq i rëndësishëm për autoren ky lloj largimi? Cili është arsyetimi që ajo bën për të shpjeguar veprimin e saj? **2 pikë**

8. Cilat janë dy ndjenja që ka nxitur autorja e kësaj pjese tek ju si lexues? **2 pikë**

9. Në këtë fragment ndeshen lloje të ndryshme tekstesh joletrare. Zbuloni në tekstin e dhënë një paragraf përshkrues dhe shkruani dy karakteristika gjuhësore që e bëjnë atë të tillë. **3 pikë**

Karakteristikat:

Teksti i dhënë më poshtë nuk është i saktë nga ana gjuhësore.

Lexojeni atë dhe qarkoni përgjigjen që ju mendoni si të saktë.

Si orientohen zogjtë shtegtarë?

[1] Një nga dukuritë më të çuditshme dhe më të pashpjegueshme të natyrës është aftësia e disa qenieve të gjalla për të gjetur rrugën e vendlindjes, edhe po të ndodhen shumë larg saj. [2] E bëjnë këtë jo vetëm zogjtë shtegtarë, por edhe bletët, peshqit etj. [3] Këta kthehen në vendlindje edhe kur ndodhen shumë larg saj, edhe kur distanca nga ajo është e ndarë me pengesa të mëdha si ujore, ashtu edhe tokësore.

[4] Janë bërë dhe vazhdojnë të bëhen shumë prova, për shpjegimin e një dukurie të tillë të çuditshme. [5] Fshehtësia që e karakterizon, ende nuk është arritur të shpjegohet, veç të dhënat janë vërtet tronditëse. [6] Kanë çuar larg vendlindjes 7 harabelë, dhe jo pak, plot 650 km larg. [7] Pesë prej tyre arritën të ktheheshin në vendlindje, madje edhe në foletë e tyre. [8] Janë bërë e bëhen shumë prova, është harxhuar e harxhohet mund i madh, për ta shpjeguar si arrijnë këto krijesa ta bëjnë këtë, por shpjegimi i saktë mungon. [9] Për ta nuk ke si thua që shfrytëzojnë ndonjë orientues. [10] Ku t'i gjejnë mbi hapësirat e pamata të oqeaneve? [11] Të thuash që është vetëm forca e instinktit, ky shpjegim nuk të kënaq! [12] Për shkencën e gjitha kjo nuk ka fare interes. [13] Shkaqet e shtegttimeve dihen: kërkimi i kushteve sa më të favorshme për t'u ushqyer dhe për të rritur të vegjlit. [14] Ç'sinjale dhe ç'orientues përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, deri më sot, askush s'ka mundur t'i zbulojë.

10. Titulli i fragmentit nga pikëpamja e ndërtimit sintaksor është: **1 pikë**

- A) fjali e thjeshtë dykryegjymtyrëshe.
- B) fjali pyetëse emërore.
- C) fjali pyetëse e paplotë foljore.
- D) pjesë e nënrenditur ffilluese.

11. Fjala të pashpjegueshme në fjalinë [1] është: **1 pikë**

- A) e përbërë
- B) e përngjitur
- C) e prejardhur
- D) e thjeshtë

12. Trajta e shkurtër në fjalinë: *Fshehtësia që e karakterizon, ende nuk është arritur të shpjegohet, veç të dhënat janë vërtet tronditëse*, i referohet fjalës: **1 pikë**

- A) distancë, në fjalinë [3].
- B) dukuri, në fjalinë [4].
- C) fshehtësi, në fjalinë [5].
- D) shpjegim, në fjalinë [8].

13. Në cilën nga fjalitë ka një përdorim të gabuar të shumësit të emrit? **1 pikë**

- A) Në fjalinë [3]
- B) Në fjalinë [6]
- C) Në fjalinë [10]
- D) Në fjalinë [13]

14. Në cilën nga alternativat kemi një trajtë të bashkuar? **1 pikë**

- A) Për ta nuk ke si thua që shfrytëzojnë ndonjë orientues.
- B) Fshehtësia që e karakterizon, ende nuk është arritur të shpjegohet.
- C) Ç'sinjale përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, askush s'ka mundur t'i zbulojë.
- D) Pesë prej tyre arritën të ktheheshin në vendlindje, madje edhe në foletë e tyre.

15. Në cilën nga fjalitë nuk janë respektuar rregullat e kohezionit? **1 pikë**

- A) Në fjalinë [1]
- B) Në fjalinë [4]
- C) Në fjalinë [9]
- D) Në fjalinë [13]

16. Në cilin rast fjalitë [13] dhe [43] janë lidhur në një fjali të vetme, pa e ndryshuar kuptimin e tekstit? **1 pikë**

- A) Shkaqet e shtegtimeve dihen: kërkimi i kushteve sa më të favorshme për t'u ushqyer dhe për të rritur të vegjlit dhe ç'sinjale dhe ç'orientues përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, deri më sot askush s'ka mundur t'i zbulojë.
- B) Shkaqet e shtegtimeve dihen: kërkimi i kushteve sa më të favorshme për t'u ushqyer dhe për të rritur të vegjlit dhe ç'sinjale, por ç'orientues përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, deri më sot askush s'ka mundur t'i zbulojë.
- C) Shkaqet e shtegtimeve dihen: kërkimi i kushteve sa më të favorshme për t'u ushqyer dhe për të rritur të vegjlit, prandaj ç'sinjale dhe ç'orientues përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, deri më sot askush s'ka mundur t'i zbulojë.
- D) Shkaqet e shtegtimeve dihen: kërkimi i kushteve sa më të favorshme për t'u ushqyer dhe për të rritur të vegjlit, megjithëse ç'sinjale dhe ç'orientues përdorin gjatë këtyre fluturimeve marramendëse, deri më sot askush s'ka mundur t'i zbulojë.

17. Cila nga alternativat do të ishte një mbyllje e përshtatshme për këtë tekst? **1 pikë**

- A) Edhe më mahnitëse është aftësia e tyre për t'u kthyer në foletë e tyre.
- B) Mbetet një e fshehtë vërtetë mahnitëse!
- C) Por ata merren vesh me njëri-tjetrin.
- D) E pra, edhe shpezët natyra i ka përshtatur me njëri-tjetrin.

18. Cila fjali përmban informacion, që nuk është në të njëjtën linjë logjike me përmbajtjen e tekstit? **1 pikë**

- A) Fjalia [11]
- B) Fjalia [12]
- C) Fjalia [13]
- D) Fjalia [14]

19. Lexoni përkufizimet e mëposhtme të marra nga Fjalori i gjuhës shqipe.

1. **MUND** / *jokal*. Kam fuqi, zotësi, aftësi etj. për të bërë një punë a një veprim, jam në gjendje të kryej a të arrij diçka; e kam në dorë ta bëj diçka; jam i zoti a i aftë për diçka; mundem. Po të mundësh, eja (rri)! Sa mund, aq bëj.
2. **MUND** / *jokal*. Përdoret si folje gjysmëndihmëse me vlerë modale, zakonisht në trajtën e vetës së tretë të numrit njëjës, për ta paraqitur si të mundshme a si të lejueshme atë që shpreh folja ose fjalia e mëpasme; mundem.
3. **MUND** *m*. Mundimi e përpjekja që bëjmë për të kryer një punë zakonisht të rëndë, për të kapërcyer një vështirësi etj.; punë e madhe ose e rëndë që të lodh, diçka e vështirë që të mundon. Me mund të madh.
4. **MUND** // *kal*. E vë poshtë dikë, e vë nën vete, dal fitimtar mbi të në një ndeshje, në një luftë etj.; mposht. E mundi armikun (kundërshtarin). I mundën në futboll (në shah). Dy mace mundin një ari. fj.u.

Cila nga përkufizimet përkon me përdorimin e fjalës *mund*, të përdorur në fjalinë [8]?
1 pikë

- A) Përkufizimi 1
- B) Përkufizimi 2
- C) Përkufizimi 3
- D) Përkufizimi 4

PJESA II – Letërsi

Thelltë në veten teme flejnë kangët e pakëndueme
të cilat ende vuejtja as gëzimi s’i nxori,
të cilat flejnë e presin një ditë ma të lumnueme
me shpërtheje, m’u këndue pa frigë e pa zori.

Thelltë në veten teme kangët e mia jesin...
e unë jam vullkani që fle i fashitun,
por kur t’i vijë dita të gjitha kam me i qitun
në një mijë ngjyra të bukra që nuk vdesin.

Por a do të vijë dita kangët me u zgjue?
Apo ndoshta shekujt me ne prap po tallen?
Jo! jo! Se liria filloi me lulzue
dhe e ndjej nga Dielli (alegorik) valën.

O kangët që fleni reliktet e mia
q’ende s’keni prekun as një zemër të huej,
vetëm unë me ju po kënaqem si fëmia
unë - djepi juej; ndoshta vorri juej.

Migjeni “Kangët e pakëndueme”

Për pyetjet 20-22 qarkoni alternativën që ju mendoni si të saktë.

20. Cili prej vargjeve të poezisë është thellësisht *sarkastik*? **1 pikë**

- A) Apo ndoshta shekujt me ne prap po tallen?
- B) O kangët që fleni reliktet e mia
- C) Por a do të vijë dita kangët me u zgjue?
- D) por kur t’i vijë dita të gjitha kam me i qitun

21. Cili nga çiftet e fjalëve është antonimik? **1 pikë**

- A) frigë – zori
- B) zgjua- lulzue
- C) vuejtja - gëzimi
- D) shpërtheje- këndue

22. Në vargun: *e unë jam vullkani që fle i fashitun*, fjala *i fashitun* merr kuptimin: **1 pikë**

- A) i tërbuar
- B) i zemëruar
- C) i përhumbur
- D) i heshtur

23. Cili është shqetësimi kryesor i poetit në këtë poezi?

1 pikë

24. Interpretoni forcën shprehëse që mbart folja *flenë* në strofën I.

1 pikë

25.

a) Cili është mendimi që ka poeti për poezinë? Në cilin varg shfaqet ai?

2 pikë

b) Lexoni me kujdes vargun: *por kur t'i vijë dita të gjitha ka me i qitun*. Sipas mendimit tuaj, cila është dita që përfytyron poeti?

1 pikë

26. Me çfarë e përqsas veten poeti? Shpjegoni forcën e përfytyrimit që krijohet nga kjo analogji.

2 pikë

27. Mbi ç'figurë stilistike ngrihet vargu i fundit i kësaj poezie? Si do ta interpretonit nëntekstin që mbart ky varg?

3 pikë

Lexoni fragmentin e mëposhtëm dhe përgjigjuni pyetjeve në vijim.

Çdo mëngjes ajo ishte më e qetë, merrte frymë më lirisht dhe dukej më pak e zbehtë. Duke u mbyllur plagët e saj të shpirtit, fytyra e saj nisi të rrëzëllente përsëri nga bukuria, por nga një bukuri më hijerëndë dhe më e qetë se përpara. Po i ktheheshin edhe veçantitë e mëparshme të karakterit, madje, edhe diçka nga hareja e saj e dikurshme: ngërdheshja e saj e lezetshme, dashuria e saj për dhinë, dëshira për të kënduar, pamja disi e ndrojtur dhe e turpshme.

Kur nuk i rrinte mendja te Febysi, ajo mendonte nganjëherë për Kuazimodon. Ky ishte për të e vetmja hallkë, e vetmja verigë, i vetmi mjet ndërlidhjeje me botën e të gjallëve. E shkreta! Ajo ishte më larg botës se Kuazimodua. Nuk e kuptonte fare mikun e çuditshëm që i kishte dhuruar fati. Shpesh ajo qortonte vetveten se mirënjohja e saj kundrejt tij nuk ishte e mjaftueshme për ta detyruar që ta shihte atë me një sy tjetër, por ja që nuk mësohej dot kurrsesi me atë kambanar të ngratë. Ai ishte tepër i shëmtuar.

Esmeralda as që e mori përdhe bilbilin që i kishte dhuruar ai. Kjo nuk e pengoi Kuzimodon që të vinte herë pas here për ta parë. Ajo bënte çmos për ta fshehur neverinë e saj, kur kambanari i sillte shportën me ushqime ose shtambën me ujë, por ai vinte re gjithnjë se vajza mezi e shihte në sy dhe prandaj ikte i brengosur.

Një herë ai erdhi në çastin që vajza po përkëdhelte Xhalin. Kuazimodua e vështroi një copë herë i menduar këtë grup tërheqës, të përbërë nga dhia dhe nga cigania; më së fundi, duke tundur kokën e tij të madhe dhe çipa-çipa, tha:

- Fatkeqësia ime është se i shëmbëllej ende tepër njeriut. Do të doja të isha një kafshë, siç është kjo dhia.

Esmeralda e vështroi me habi, dhe ai iu përgjigj këtij vështrimi:

- Oh, unë e di arsyen, - dhe iku.

Një herë tjetër ai u duk te dera e odës së saj (brenda ai nuk hynte kurrë), në çastin kur vajza po këndonte një baladë të vjetër spanjolle. Kur pa atë fytyrë të shëmtuar që i doli përpara aq papritmas në mes të këngës, vajza u ndal dhe bëri padashur një lëvizje plot frikë. Kambanari i mjerë ra në gjunjë te pragu i derës dhe lidhi duart e tij të mëdha, të vrazhda me një pamje përgjëruese:

- Oh, ju lutem, - tha ai përvajshëm, - vazhdojeni këngën dhe mos më dëboni!

Ajo nuk desh ta hidhëronte atë dhe e vazhdoi baladën, ndonëse duke u dridhur.

Ndërmjet figurave groteske të skalitura në murin e katedrales, kishte një që kambanari e donte veçan dhe me të cilën ai dukej se shkëmbente shpeshherë një vështrim vëllazëror. Një herë cigania e dëgjoi atë të thoshte: "Oh, pse nuk jam dhe unë prej guri siç je ti!"

Viktor Hygo "Katedralja e Parisit" (fragment)

Për pyetjet 28-30 qarkoni alternativën që ju mendoni si të saktë.

28. Çfarë provon Kuazimodo për Esmeraldën?

1 pikë

- A) Dhembshuri - për shkak të trajtimit që i bëhet asaj nga shoqëria.
- B) Tërheqje - sepse ajo ka një bukuri fizike të pazakontë.
- C) Dashuri - ajo është me shpirt fisnik dhe ka të njëjtën shkallë mjerimi me të.
- D) Xhelozia - për shkak të raportit të saj me Febysin.

29. Cilat janë ndjesitë që shfaq Esmeralda për Kuazimodon në këtë fragment?

1 pikë

- A) Dashuri dhe dhembshuri.
- B) Urrejtje dhe përbuzje.
- C) Mlllef dhe neveri.
- D) Frikë dhe mëshirë.

30. Detajet në paragrafin e parë janë të rëndësishme sepse:

1 pikë

- A) paralajmërojnë fundin e lumtur të Esmeraldës.
- B) shpjegojnë gjendjen në të cilën ndodhet Esmeralda.
- C) tregojnë marrëdhënien midis Esmeraldës dhe Kuazimodos.
- D) tregojnë se ajo po mendon për të ardhmen.

31.

- a) Cila është gjendja shpirtërore e Kuazimodos në fragment? Si shfaqet ajo përmes hollësive të të folurit? Zbuloni një rast, për të ilustruar përgjigjen tuaj. **2 pikë**

- b) Cili është *thelbi* i natyrës së Esmeraldës? Shpjegoni përgjigjen tuaj, duke e mbështetur atë me një ilustrim nga fragmenti. **2 pikë**

32. Zbuloni tonin me të cilin është thënë fjalia e fundit e këtij fragmenti. Interpretoni nga buron ky lloj toni i komunikimit? **2 pikë**

Toni: _____

Arsyeja: _____

33. Në paragrafin e dytë, narratori shprehet për Esmeraldën: *E shkreta!* Çfarë nënkupton kjo? **1 pikë**

34. Komentoni fjalinë, duke shpjeguar funksionin e figurave letrare në përcjelljen e imazhit. **3 pikë**

Duke u mbyllur plagët e saj të shpirtit, fytyra e saj nisi të rrëzëllente përsëri nga bukuria, por nga një bukuri më hijerëndë dhe më e qetë se përpara.
